

Slovenským historiografom je meno autora dobre známe, lebo uverejnil viacero štúdií o činnosti Jakuba zo Spiša na dvorských miestach Uhorska v druhej polovici 14. storočia. Podľa svojej odbornej špecializácie je autor bádateľom v odbore pomocných vied historických. Pritom však je charakteristikou jeho pracovných výsledkov skutočnosť, že sa mu úspešne darí čiastkové poznatky získané v oblasti uvedených vied vždy zoskupiť do celistvej syntézy o určitom skúmanom jave. Osobitnú pozornosť venuje vždy aj právnohistorickej stránke predmetu svojho výskumu. To súvisí s celkovým zameraním jeho pracovného programu, v ktorom sa podujal bádať o súdnej organizácii centrálnych orgánov Uhorska v 14. storočí. Stredom pozornosti pritom bol najvyšší špecializovaný súdny orgán zvaný "judex curiae regiae". Tomuto názvu zodpovedá český termín "dvorský sudí". Ale v maďarčine sa ujal názov "országbíró", čomu zodpovedá český termín "zemský sudí". Vyhovoval by obdobiu feudálne stavovskému na označenie stavovského orgánu. Ale v 14. storočí išlo o orgán výrazne závislý od kráľa. Preto sa tu ďalej použije názov "dvorský sudca", hoci v súčasnej slovenskej historiografii sa uprednostňuje názov "krajinský sudca" odvodený z maďarského znenia "országbíró". Proti priliehavosti slovenského názvu "krajinský sudca" možno ostatne namietnuť, že maďarské slovo "ország", ktoré je zložkou názvu "országbíró" značí nielen "krajinu" (česky "země"), ale aj vládu pochopenú ako funkciu a aj z neho odvodené slovo "országlás" značí "vládárenie", "panovanie".

Recenzované dielo je výsledok mnohoročnej práce mladého bádateľa, jeho prvá a obsiahla knižná publikácia. Skúmanú tematiku spracoval na podklade veľmi dokladného výskumu uskutočneného v oblasti diplomatiky, genealógie, heraldiky aj sfragistiky. Takto získané poznatky zasadil - podľa svojej charakteristickej pracovnej metódy - do širšieho rámca výrazne právnohistorickej tematiky organizácie ústredného súdnictva v Uhorsku. Tým získal ucelený obraz, ktorý začlenil do spoločensko-ekonomických súvislostí skúmaného obdobia, a to nielen vo vnútrozemskej relácii, ale aj v celoeurópskych vzťahoch.

Pri výklade výsledkov svojho výskumu začal autor práve naposledy uvedenými celoeurópskymi vzťahmi. Porovnával totiž skúmanú uhorskú štátoprávnu ustanovizeň s jej obdobami vo Francúzsku, rímsko-nemeckej ríši, Neapolskom kráľovstve, Čechách a Poľsku. V dvoch naposledy uvedených krajinách pritom zistil najvýraznejšie obdoby. Pre Čechy neriešil vyššie spomenutú terminologickú obtiaž, ale uspokojil sa poukazom na názvy "summus judex curiae" a Hofrichter.

Vo vnútrozemskej relácii rozoberal spoločenskú, resp. triednu základňu skúmaného javu. Zložitost' tejto základne bola daná predovšetkým vystriedaním dynastií, keď po vymretí Árpádovcov a ďalších spojencov a bojoch o trón, napokon na takmer celé storočie dosadli na trón Anjouovci. K tomu sa družili výrazne triedne zamerané boje veľkostatkárskych feudálov o vládnú moc. Tieto boje smerovali nielen proti panovníkovi, proti nižším vrstvám šľachty a vznikajúcemu meštianstvu, ale prebiehali aj medzi uvedenými feudálmi navzájom. Títo feudáli sa združovali v ligách a navodili časom až anarchické pomery.

Zoči voči vnútropolitickým ťažkostiam usilovali sa panovníci z novej dynastie upevňovať ústrednú vládnú moc v duchu feudálne absolutistickom. Preto sa usilovali zmodernizovať orgány tejto moci. To sa týkalo aj súdnictva, ktoré sa v skúmanom období začalo v najvyššej inštancii sústreďovať na kráľovskom dvore, a to na rozdiel od dovtedajších ambulantných súdnych dňov konaných na vidieku. Ešte z čias vlády Árpádovcov sa zachovala zásada, podľa ktorej všetky ústredné dvorské orgány vystupovali v mene panovníka. Tak aj súdnictvo sa vykonávalo alebo v osobnej prítomnosti kráľa, alebo ho vykonávali dvorskí funkcionári, ktorí reprezentovali túto osobnú prítomnosť. Popri ústredných vládných orgánoch, ako bola kráľovská rada, dvorská kancelária, palatin, tavernik, sa rozvíjala ako špecializovaná súdna ustanovizeň funkcia dvorského sudcu.

Formovanie tejto ustanovizne v skúmanom období sledoval autor podľa piatich časových období. Prvé obdobie (1301-1328) charakterizoval ako časový úsek, v ktorom prevládali tzv. partikulárne sily, tj. feudálna veľkostatkárska oligarchia, ktorú sa však napokon podarilo panovníkovi zdolať. V tomto období sa vystriedali piati dvorskí sudcovia. Druhé obdobie (1328-1349) charakterizoval autor ako čas ustálenia ustanovizne dvorského sudcu. Vtedy tiež vykonával funkciu dvorského sudcu jediný, ten istý magnát. Pre tretie obdobie (1349-1377) považoval autor za charakteristickú relatívnu ustálenosť skúmanej ustanovizne, vo výkone ktorej sa vystriedali šiesti dvorskí sudcovia. Vo štvrtom období (roky 1370-te) prebiehali reformy organizácie kráľovského dvora a vystriedali sa len dvaja dvorskí sudcovia. V poslednom, piatom období (1380-1395) sa opäť zvýšila moc feudálnej veľkostatkárskej oligarchie, najmä keď vládla kráľovna a keď nastalo dvojvládie na kráľovskom stolci.

Pre všetkých päť uvedených období rozviedol autor rozsiahle podrobnosti o kariére jednotlivých dvorských sudcov, o ich verejných politických funkciách, majetkových pomeroch a rodových vzťahoch. Najmä však analyzoval ich účasť na vláde v krajine a prípadné diplomatické pôsobenie. Podrobne skúmal sudcovskú činnosť dvorského sudcu.

Táto časť jeho pracovných výsledkov je právnehistoricky obzvlášť dôležitá. Ukázal, ako sa v skúmanom období ustanovizeň dvorského sudcu výrazne menila z funkcie reprezentujúcej osobnú prítomnosť kráľa ako sudcu na funkciu s byrokratickou stálosťou. Táto stálosť sa chápe tak, že napriek mocenskej závislosti od kráľa, dvorský sudca a celý jeho pomocný aparát predstavoval funkciu, ktorá sa odlučovala a osamostatňovala postupne od kráľovskej moci. Uvedená stálosť sa okrem toho v skúmanom období prejavila a stupňovala aj tým, že celý úradnícky aparát menil svoj vzťah závislosti voči dvorskému sudcovi. Dovedy totiž tento aparát tvorili tzv. "familiares", tj. osobní pomocníci dvorského sudcu, ktorí boli natolko viazaní na jeho osobu, že jeho odchodom z funkcie strácali tiež svoje úradné postavenie. V tom nastala v skúmanom období tá zásadná zmena, že novo ustanovený dvorský sudca si ponechával aparát svojho predchodcu. To veľmi prispelo k zachovaniu kontinuity súdnej praxe a tak zanikal aj vzťah familiarity.

Spomedzi členov úradníckeho aparátu dvorského sudcu autor bližšie sledoval funkciu zástupcu dvorského sudcu (*vicedux curiae regiae*), ktorého funkcia v skúmanom období postupne zanikla. Nahradil ju vedúci orgán úradníckeho aparátu, tzv. protonotár. Aj osobnosťami viceiudexa a protonotára sa autor bližšie zaoberal zo stránky ich triedneho pôvodu, vzdelania a priebehu úradnej kariéry.

V spojitosti s pôsobením Jakuba zo Spiša vo funkcii dvorského sudcu autor poukázal na to, že v čase jeho úradnej činnosti sa prejavili náznaky reformy ústredného súdnictva v Uhorsku. Tento dvorský sudca totiž vystupoval v istom časovom úseku aj ako najvyšší sudca nad vznikajúcim mestským stavom, ba aj nad Židmi. No takáto centralizácia najvyššej súdnej právomoci ostala iba pokusom, lebo najvyššie súdnictvo nad mešťanmi napokon získal tavernik.

Záverečná časť spisu obsahuje popis zvláštností listín dvorského sudcu zo stránky diplomatiky. To sa týka materiálov použitých na listiny, písma, formúl, jednotlivých častí textu (intitulácia, inskripčia, promulgácia, dispozícia, koroborácia). Podrobne sa rozoberá aj spôsob pečatenia listín a druhy použitých pečiatok. V dodatku je chronologický zoznam dvorských sudcov a znenie textu, ako aj podrobný popis pečiatok z listín, ktoré autor použil v originále. V zozname prameňov a literatúry sa uvádzajú presné bibliografické údaje o podkladoch, ktoré autor v spise cituje pod riadkom len v skratke. Tento dôvtipný spôsob citácie umožnil ušetriť v spise priestor a urobil tým poznámkový aparát prehľadnejším. V abecednom mennom registre sa uvádzajú mená osôb. V abecednom zozname miestnych názvov sa uvádzajú k maďarským názvom paralely terajších úradných nemaďarských názvov

